

KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE HABERDE MANİPÜLASYON

ÖRNEK OLAY: ABD-IRAK SAVAŞI¹

Mehmet Barış YILMAZ²

ÖZET

Haber alma ihtiyacı günümüz toplumlarında birey için vazgeçilmez bir noktaya ulaşmıştır. Çevresinde gelişen olaylar hakkında bilgi edinmek isteyen birey, bu ihtiyacını kitle iletişim araçları vasıtasıyla gidermektedir. Ancak gerek bu araçların yapısal özellikleri gerekse de mevcut siyasal sistemler kitle iletişim araçları üzerinde belli ölçüde etkinliğe sahiptirler. Bu noktadan hareketle bireye sunulan haberler üzerinde egemen güçlerin yönlendirmelerinden söz edilebilir. Bu çalışma son yılların en önemli siyasal olaylarından bir olan ve Türkiye'yi yakından ilgilendiren ABD-İrak Savaşı sürecinde Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde öğrenim gören öğrencilerin söz konusu haberlere yönelik tutumlarını belirlemeye çalışmıştır.

Anahtar Sözcükler: Haber, manipülasyon, küreselleşme, kitle iletişim araçları.

NEW MANUPLATION IN THE PROCESS OF GLOBALIZATION:

USA-IRAQ WAR CASE

ABSTRACT

The need to obtain information has become an indispensable requirement for today's individuals to continue their lives in modern societies. Individuals who wish to receive information about events that are taking place around them meet this need through mass media. However, both the structural properties of these media and existing political systems have an influence on these mass media to a certain extent. In this framework, it is possible to speak of manipulations made by dominant powers on information that is offered to individuals. This study aimed to determine the attitude of students who are studying at Selcuk University Faculty of Communication towards coverage of news concerning the US-Iraq war, which has been among the most important events of recent times and which has concerned Turkey closely.

Key Words: News, manipulation, globalization, mass media.

1. GİRİŞ

Küreselleşme kavramı özellikle son yirmi yıl içerisinde birçok bilim dalıyla iç içe girmiştir. Dünya üzerinde varlığını sürdüren siyasal sistemlerin birçoğu bu kavramla ister istemez tanışmış ve kavramın dinamiklerinden etkilenmekten

¹ Bu makale 2005 yılında Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne sunulan yüksek lisans tez özettir.

² Arş. Gör. Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi, mebay@selcuk.edu.tr

kurtulamamışlardır. Kavram olarak küreselleşme sadece ekonomik veya siyasi anlamda değil hayatın diğer bölümlerinde de hem toplumları hem de bireyleri etkisi altında bırakmıştır. Toplumsal etkileşimlerin artması ve bireysel farklılıkların azalması da küreselleşmenin yarattığı etkiler arasında bulunmaktadır. İnsanların küreselleşme sürecinde var olmaları ve dünya üzerinde meydana getirdiği değişimleri birebir yaşamaları, iletişim teknolojilerinin bu süreç içerisinde kendini göstermesiyle daha da hız kazanmıştır. Özellikle kitle iletişim araçlarının haberleri artık neredeyse anlık iletebilmeleri, dünya üzerinde meydana gelen olayların veya değişimlerin en ücra köşedeki insanlara bile ulaşmasını sağlamaktadır.

Kitle iletişim araçlarının özellikle haber verme fonksiyonu üzerinde küreselleşmenin etkisi son derece hızlı ve baskın bir şekilde kendini göstermektedir. Büyük medya kuruluşlarının ve egemen devletlerin haber yayma politikası üzerindeki etkinlikleri kitle iletişim araçlarının içeriğini de belirlemekte ve insanlara ulaşan haberlerde içerik yönünden değişimleri de beraberinde getirmektedir.

Bu çalışmada özellikle toplumlara haber ulaştırmayı amaçlayan kitle iletişim araçlarının küreselleşme süreciyle beraber maruz kaldıkları manipülasyon üzerinde durulacaktır. Medya kuruluşlarının büyük sermaye gruplarıyla ilişkilerinin ve egemen devletlerin haber akışındaki etkinliklerinin hangi noktada olduğu ve bu durumun ne tür sonuçlara neden olduğu da çalışmanın konuları arasındadır. Haber ve bilgi alma ihtiyacının insan hayatında oynadığı rolden hareketle bu haberlerin içeriğinde meydana gelen manipülasyonun son yıllarda bölgede yaşanan ve sonrasında bir çok siyasi gelişmeyi de tetikleyen ABD-Irak Savaşı'nda örneklendirilerek insanların zihninde ne tür bir yer edindiği vurgulanmaya çalışılmıştır.

Haberin manipülasyona uğramasının yeni bir küreselleşme formu olduğu düşüncesinden hareketle sermaye ve enformasyon ilişkisinin bu durumdaki rolünün ne kadar etkili (Schiller 1993: 95) olduğu üzerinde durulacaktır. Son olarak iletişim konusunda üniversite eğitimi alan iletişim öğrencileri üzerinde yapılan anket çalışmasıyla bu konuda belli bir bilgi düzeyine sahip bireylerin haber, küreselleşme ve manipülasyon ilişkisini hangi noktada gördüklerini belirlemek çalışmanın ana amacını oluşturmaktadır. Deneklere, kitle iletişim araçlarında manipülasyona ne

ölçüde maruz kaldıklarını ölçecek sorularla birlikte, bu manipülasyonun hangi güçler tarafından oluşturulduğu da ölçülmeye çalışılmaktadır. Bu sorularla birlikte bireyin ve toplumun haber olgusundan ne ölçüde etkilendiği de çalışmanın sorularından bir diğeridir. Bununla birlikte medyanın bir ürünü olarak haberi nasıl kullandığına yönelik sorular da araştırmada üzerinde durulan bir diğer noktadır. Son olarak deneklerin haber ihtiyaçlarını giderdikleri Türkiye'deki kitle iletişim araçlarının söz konusu savaş sırasında nasıl bir tavır takındıklarına yönelik kanaatleri irdelenmektedir.

2. Küreselleşme Kavramı ve Tanımlar

Son yirmi yıldır, dünyanın hemen her yerinde siyasi, ekonomik ya da kültürel bütün konularda küreselleşme sık kullanılan bir kavram olarak karşımızda durmaktadır. Kavramsal olarak sadece siyasi ya da ekonomik alanlarda değil, insanların yaşam süreçlerinde yer edinen sanat dallarından tüketim alışkanlıklarına kadar bütün kültürel dokuları kendi alanlarının çerçevesinde etkilemiştir. Bu anlamda küreselleşme, insan hayatının her alanında kendisini hissettirmektedir. En genel anlamıyla tanımını yapacak olursak küreselleşme, coğrafi, siyasi ve kültürel sınırları aşan toplumsal organizasyonların oluşması şeklinde vurgulanabilir. Bu tanımdan yola çıkarak dünya genelinde faaliyet gösteren siyasi, ekonomik ve toplumsal organizasyonların hızlı bir şekilde gelişmesi ve özellikle son yirmi yıl içerisinde toplumların milli sınırlarını giderek aşan ekonomik ve kültürel süreçlerle akışların karmaşık bütünlüğü küreselleşme kavramını tanımlamada kullanılabilir (Mutlu, 2004: 203).

Küreselleşmenin farklı kavramlarla açıklanabilmesi sonucunda birçok bilim dalı da bu kavram üzerine eğilmiş ve kendi perspektifleri açısından küreselleşme kavramını yorumlamışlardır. Bütün bu perspektifler ışığında genel bir bakış açısıyla küreselleşme kavramına yaklaşacak olursak kavramın biri küresel çaptaki ilişkileri vurgulayan, diğeri de bu küreselleşme sürecinin uluslararası ilişkiler, aktörler ve sistem üzerinde yaptığı etkiyi, diğeri bir ifadeyle küresel sistemin aldığı şekli mercek altına alan iki genel tanımlamasını yapabiliriz (Gözen, 2004:71). Küreselleşmenin tanımlanmasında karşımıza çıkan perspektiflerin, aslında bu kavramın özelliğinden kaynaklı olarak birbirlerinin içine girmesi tanımlamaların genel bir içerik göstermesi

gerekliliğini de ortaya koymaktadır. Tanımlama ne olursa olsun küreselleşme günümüzde son derece yoğun bir şekilde hayatımızda rol oynamaktadır.

Son yıllarda karşımıza ekonomi ve sermayenin küçülmesi, esnek uzmanlaşma, yeniden yapılanma, devletin küçülmesi, serbest piyasa ekonomisinin tam egemenlik karması gibi tanımlarla çıkan küreselleşme kavramı teknoloji ve bilişim alanlarındaki gelişmelerle harmanlanarak egemen söylem halini almıştır (Der: Bozkurt Kaya: 2000: 194). Küreselleşme toplumun kültürel, siyasi ve ekonomik alanlarda geçirdiği dönüşümün bir ifadesidir (Nedjalkova, 2003:31).

Küreselleşme farklı bakış açılarıyla incelenebilir. Ancak esas olan, onun varolduğu ve farklılığıdır. Küreselleşme insanoğlunun etkileşim içinde bulunma ve tecrübe kazanma arzularına özgü ve doğaldır (Nedjalkova, 2003:12). İnsanoğlu toplum içerisinde varlığını sürdüren bir yapıya sahip olduğu için toplumun etkilendiği bütün kavramlarından dolayı ya da direk olarak etkilenmektedir.

Toplumsal açıdan küreselleşmeye yaklaşıldığında aslında bir bütünleşme ve farklılıkların en aza indirgenmesi gibi gözükse de temelde bir bütünleşmeyi değil, farklı kültürler, farklı uygarlıklar ya da bölgeler arasında yeni çatışmaları beraberinde getirecek gibi bir görüntü ortaya çıkmaktadır. Bu durumun başlıca nedeni de dünya ekonomisindeki eşitsizlikler olarak gözükmektedir (Bozkurt, 2000:22). Toplumsal etkilerin temelinde yatan ekonomik değişimler, küreselleşmenin toplum hayatında çok derinden ve sarsıcı şekilde kendini hissettirmesinde de başrolü oynamıştır. Ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan toplumları etkileyen küreselleşmenin bir diğer önemli yanı da enformasyon alanındaki etkinliğidir. Yukarda saydığımız alanlarda hızlı etki göstermesi ve derin nüfuz etmesi küreselleşmenin enformasyon alanında gösterdiği başarının da bir sonucudur.

İletişim ile küreselleşme sürekli birlikte anılan ve birbirini destekleyen iki kavram olarak ortaya çıkmaktadır. Küreselleşmenin olmazsa olmaz şartı iletişim ve büyük ölçüde kitle iletişim araçlarıdır (Özdemir, 1998:17). Son dönemde enformasyon alanında yaşanan ve devrim niteliği taşıyan gelişmeler küresel sermayenin dikkatini bu alana da çekmiş ve hızla etkisini göstermesini sağlamıştır. Enformasyon alanında yayılım gösteren sermaye sahipleri gelecekte bu alanın

günümüzdekinden çok daha etkili bir pazar olacağını farkındadırlar (Baudrillard, 2000:144).

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin yanı sıra az gelişmiş ülkelerin de iletişim sisteminde yer alması zorunluluğu, beraberinde dengesizlikleri de getirmiştir. Batı toplumlarındaki insanlar, üçüncü dünya ülkelerinde olan biten olaylar hakkında bildikleri şeyleri genellikle batıda ki gazeteciler aracılığıyla öğrenmektedir ve üstelik bunlar da son derece yetersiz kalmakta hatta çarpıtılmaktadır (Kaplan, 1991: 144). Küreselleşmenin bu tür etkileri artık kendisini fazlasıyla hissettirmeye başlamış ve özellikle iletişim teknolojilerinin bu süreci ne kadar hızlandırdığı da gözler önüne serilmiştir.

3. Küreselleşmenin Tarihsel Süreci

Günümüzde küreselleşme kavramıyla ilişkilendirilen süreçler her ne kadar bazı kesintilere uğramışsa da, bu kavram gelişim sürecini birkaç yüzyıldır devam ettirmektedir; bununla birlikte küreselleşmenin tartışmaların temel noktasına yerleşmesi daha çok yakın dönemlerde gerçekleşmiştir (Robertson, 1999:21). Bilgi akışının hızlanması ve insanların artık kendilerinden binlerce kilometre uzakta gelişen olayları anında öğrenebilmesi bunun en önemli göstergelerinden biridir.

Küreselleşme bir süreç olarak kendisini insanlığın uygarlıkları kurduğu ilk dönemlerde gösterir. Bu doğrultuda küreselleşme bir ihtiyaç ve tarihi eğilim olarak görülebilir. Toplumun; oymak, ilçe, devlet ve ulusal devlet gibi yapılanmalarını takiben küreselleşme, toplum yapısının doğal bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır(Nedjalkova, 2003:39). Daha organize olan toplumların kurdukları medeniyetler de küreselleşme sürecinde kendi yerlerini almışlardır bu medeniyetlerden en önemlileri Yunan ve Roma medeniyetleridir. Eski Yunan sömürgeciliği ve bundan etkilenecek kurulmuş olan Roma Medeniyeti bizzat manevi etkileri olan siyasi gelişmelerdir. Bu medeniyetler dünya üzerine yeni bir düzen ve beraberinde yeni ilişkiler getirmiş ve kendi kurallarını taşımışlardır. Bütün bunların sonucunda kendi dönemlerinde lider konumunda olan bu medeniyetlerin kendi varlıklarının temel dayanağı olan kültürlerini yayma misyonunu amaçladıkları da şüphesizdir (Nedjalkova, 2003:40). Dünya üzerinde hâkimiyet kurma amacını güden

bütün medeniyetler yaşamlarının devamını sağlayabilmek için kültürlerini yaymak zorunda olduklarını anlamış ve bu doğrultuda hareket etmişlerdir.

Tam olarak küreselleşme süreci olarak nitelendirmek güç olsa da bu dönemlerde yaşanan gelişmeler sonuç olarak günümüz toplumlarını etkilemiş ve geldiğimiz noktada bir başlangıç olarak yerini almıştır. Tarihsel bir süreç içerisinde bakıldığında küreselleşme aslında ilk insan topluluklarının kurulmasıyla başlamıştır. Ancak bu süreç içerisinde kavramın hangi noktada hızlandığı sorusu önem kazanmaktadır. Özellikle teknolojik gelişmelerle birlikte yaşanan uluslararası ticari faaliyetler küreselleşmenin de durağan seyrini tersine çevirmiş ve hızlı bir gelişmeye neden olmuştur. Ortaçağla birlikte Avrupa’da özel korporatif kurumlar tarafından yürütülen ticari faaliyetler kendisini göstermeye başlamıştır. Bazı Avrupa devletlerince kurulan Tüccarlar Birliği Avrupa’daki ticari faaliyetleri organize etmiş ve Kuzey Avrupa ülkeleriyle güneydeki ülkelerin arasındaki ticari gelişmeye neden olmuştur (Hirst, Thompson, 2003:44–45). Her ne kadar Avrupa kıtasıyla sınırlı bir ticari faaliyet olsa da bu organizasyonlar, ilerleyen yıllarda deniz aşırı ticari faaliyetlerin temelini 14. yüzyılda atmış olarak ve Avrupa ülkelerinin arasındaki etkileşimi artırmış böylece küreselleşme sürecindeki yerini almıştır.

Bir anlamda yeryüzünün küçülmeye başlaması olarak da nitelendirebileceğimiz küreselleşmenin tam olarak hangi dönemde ortaya çıktığı kesin verilerle ortaya konamamaktadır. Bununla birlikte insanoğlunun 16. yüzyılla birlikte deniz yoluyla dünyayı dolaşmaya başlaması beraberinde sermaye, mal ve hizmetlerin de dünya çapında yaygınlaşmasına neden olmuştur. 18. yüzyıl ve takip eden dönemlerde uluslararası çapta yaygınlaşan ticaret büyük önem kazanmıştır (Aydın, Erdoğan, Sarıbay, Bolay, Altan, 2002:11–12). Özellikle coğrafi keşiflerin hız kazanmasıyla birlikte yeni kıtaların keşfedilmesi ve o güne kadar varlığından dahi haberdar olunmayan toplumlarla karşılaşılması hem ticari hem de kültürel açıdan toplumların dışa açılmasını gerektirmiştir. Keşifler çağıyla birlikte kendisini gösteren sömürgecilik anlayışı Avrupalıların deniz aşırı ülkeleri keşfetmesine neden olmuş ve bu ülkeler ticari, dini ve kültürel amaçlar için kullanılmıştır. Bu süreçler beraberinde toplumların birbirleriyle etkileşimini getirmiştir. Bu süreçte etkin olan nedenler ise

gemi yapımı teknolojisi, denizcilikteki gelişmeler, silah teknolojisinin ilerleyişi ve iletişim ile ulaşım alanındaki yeniliklerdir (Gözen, 2004:86).

Bütün bu gelişmelerin sonucunda Avrupalı devletlerin kendilerine dış pazarlar araması bir bakıma küreselleşmenin insanlık tarihinde binlerce yıldır devam eden yolculuğuna ivme kazandırmıştır. Yeryüzünün küçülmeye başlamasına tam olarak bir tarih verebilmek mümkün olmasa da Avrupalı devletlerin deniz ticaretini başlatması, sermayeyle birlikte mal ve hizmetlerin de dolaşımının artması Avrupalı ülkelerin gittikçe güçlenmesine ve yayılan bir birlik oluşturmalarına neden olmuştur (Aydın, Erdoğan, Sarıbay, Bolay, Altan, 2002:11–15). Keşfedilen coğrafyalardaki ülkelerin ticari, kültürel ve siyasal açıdan sömürgeleştirilmesiyle birlikte toplumlar arası iletişim hızlı bir şekilde artmış ve dengeli bir şekilde olmasa da bir takım etkileşimler boy göstermeye başlamıştır.

İnsanlığın ilk toplulukları kurmasıyla birlikte başlayan küreselleşme süreci ilk sıçrama noktası olarak 16. yüzyılda yaşanan coğrafi keşifleri seçmiştir. Coğrafi keşiflerin sonucunda birçok toplum birbirleriyle etkileşim içerisine girmiş, daha önce hiç bilmedikleri şeyleri öğrenmiş, daha önce hiç tanımadıkları toplumları tanımış ve daha önce hiç görmedikleri yerleri görmüşlerdir. Toplumlar üzerinde bu kadar büyük etkisi olan coğrafi keşifler, küreselleşmenin hızını oldukça artırmış ve bir sonraki sıçrama noktasına kadar o hızda taşımıştır.

Küreselleşmenin insanoğlunun hayatına girmesi beklenmeyen bir süreç değildir. Bu durum insanların kendi eylemleri ve bir bakıma da istekleri sonucunda ortaya çıkmıştır. Ne kadar eskiye dayanırsa dayansın küreselleşme sonuçta insanların kendilerine daha fazla fayda sağlama istekleri sonucunda oluşmuştur. Bu sürecin tetiklenmesinde rol oynayan birçok kavram vardır bunlar, pazar, finans, teknoloji, siyaset gibi insan hayatının temel noktalarıdır (Bercher, Costello, Smith, 2002:19-20). Dünya üzerinde esen değişim rüzgârı 21. yüzyılla birlikte hız kazanmış ve şiddetini artırmıştır. Bu değişim rüzgârı kendisine katılanları beraberinde götürmekte geride kalanları ise dışlamaktadır. Bir yanda teknolojik devrim sayesinde haberleşme ortaya çıkmış, diğer yanda ise ekonomik alanda gerçekleşmiştir. Bu iki oluşum sonucunda da dünyadaki ideolojik kutuplar şekillenmekte ve dünya küresel bir köy haline gelmektedir (Kazgan, 2000:21). Toplumların bu süreçten etkilenmesi her ne

kadar farklı düzeylerde olsa da sonuçta etkilenme süreci her toplumda yaşanmaktadır. Gerek teknolojik ilerleme, gerekse siyasi güç bakımından farklı özellikler gösteren toplumlar küreselleşme süreçlerini kendi açılarından olumlu veya olumsuz şekilde hissetmektedir. Bu gelişim belirli tarihsel süreçlerden geçmiş ve günümüze yansımıştır.

İlk uygarlıklardan günümüze kadar insan uygarlığının gelişme boyutuyla paralel olarak kendisini şekillendirmiş olan küreselleşme az ya da çok her dönemde etkilerini göstermiştir. Bununla beraber özellikle insanların örgütlü ticari faaliyetlerinin arttığı dönemlerde küreselleşme artık sistematik bir biçimde ortaya çıkmış ortaçağ ile birlikte etkisini daha da artırmıştır. Her ne kadar, ticari faaliyetler en eski uygarlıklara kadar dayansa da; özel korporatif kurumların ortaya çıkışı ve sınır ötesi ticari faaliyetler ortaçağ ile birlikte başlamıştır (Hirst, Thompson, 1996:44). 18. yüzyılda başlayıp 19. yüzyıl ortalarına kadar süren sanayileşme sürecinde fabrikaların üretime girmesi ve seri üretimin artmasıyla birlikte sermaye büyümüş, yeni pazarlar ortaya çıkmıştır. Alet ve makinelerin gelişmesi daha çok üretim ve hızlı tüketimi beraberinde getirmiştir. Yani sanayi devrimiyle birlikte, tahakküm insanları çalışma aracı durumuna getirmiş ve sistemin gelişiminde önemli bir rol oynamıştır (Aydoğan, 2000: 79–82). İşçi sınıfının ortaya çıkmasıyla birlikte üretim artık kitlesel bir olgu haline gelmiş ve ticari faaliyetler bütün bir toplumun yaşam şeklini belirlemeye başlamıştır.

19. yüzyılla birlikte kitlesel üretimin hızla gelişimi, toplumlar arasında coğrafi olarak bir tür bağ dokusu oluşturmuştur. Bu süreçle birlikte küreselleşmenin insan yaşamına artık yön vermeye başlaması gözlerden kaçamaz bir durum haline gelmiştir (Mc Luhan, Povers, 2001:148).

Küreselleşme süreci, günümüzde artık enformasyon akışındaki gelişmelerle birlikte yayılım hızındaki son noktaya ulaşmıştır. Bilgisayarların günümüzde her eve girebilmesi ve enformasyonun neredeyse ışık hızıyla bu evlere ulaşması sonucu küreselleşme artık toplumları değil bireyleri de etkisi altına almış bulunmaktadır (Mc Luhan, Povers, 2001:150–156). Enformasyon alanındaki teknolojik gelişmeler daha önceki gelişmelerde de olduğu gibi toplumlardan toplumlara farklılık göstermektedir.

Küreselleşmenin dünya çapında etkili olabilmesinin en önemli nedenlerinden biri teknolojik gelişimdir. Hem iletişim alanında hem de üretim alanında yaşanan teknolojik gelişmeler paralel bir işleyişle küreselleşme sürecini hızlandırmıştır (Zengingönül, 2004:73–77). Teknolojik gelişmelerle birlikte iletişim alanındaki gelişmeler de hızını artırmış ve küreselleşme sürecinde kendisine yer edinmiştir.

Teknolojik gelişmeler bireyler üzerinde tıpkı sözcükler gibi metafor etkiler yaratmıştır. Yani benzer şekilde, iletiye maruz kalan birey ve çevresi arasında yeni ilişkiler kurulana kadar kullanıcıyı etkilemişlerdir (McLuhan, Povers, 2001:30–33). Özellikle bireylere doğrudan ulaşmayı hedefleyen iletişim alanındaki gelişmeler bu etkiyi çok daha hızlı bir şekilde ortaya koymuşlardır.

Özellikle maddi güçle elde edilebilecek teknolojik imkânlar gelişmiş toplumlar için çok rahat sağlanabilmekteyken; diğer toplumlar için hayal bile edilemeyecek bir durumdur. Bu noktada kitle iletişim araçları tek tek bireylerin toplumun genelinde tartışılan konularda karar verme süreci içerisinde yer almalarını sağlamakta ve böylece kamusal bir alan ortaya çıkartmaya başlamaktadır. Bu durum daha çok endüstri toplumu olarak da adlandırabileceğimiz batı toplumu için geçerli olmuş ve bu noktada önemli rol oynayan basın, kapitalist sistemin bir parçası haline gelmiştir (Önür, 2002:85). Üçüncü dünya ülkeleri olarak nitelendirdiğimiz daha az gelişmiş toplumlarda ise bu enformasyon akışı batı toplumlarındaki kadar rahat olmamakta ve bu durum bir takım eşitsizliklere yol açmaktadır.

4. Küreselleşme Formu Olarak Haber ve Manipülasyon

Haber ve bilgi alma isteği günümüz insanı için bir ihtiyaç haline gelmiştir. Kendi yaşam alanı ve çevresinde gelişen olayları öğrenebilmek isteği günümüzde yeni bir tüketim formu daha ortaya çıkarmıştır. Bu tüketim haber ve bilgi tüketimidir. Çağımızda gazetecilikte rol alan kitle iletişim araçları, toplumsal kurumlar olarak toplumun iletişim yapısı içinde kendilerine özgü merkezi bir konuma sahiptirler. Temel işlevleri olan haber verme ile topluma çeşitli girdileri, olgular ve değer yargıları arasında çeşitli bağlantılar kurarak, devamlı olarak sunarlar. Bu sunuş sırasında gördükleri toplumsal işlevler yanında, bazı psiko – sosyal işlevler de yüklenmişlerdir (Tokgöz, 1994:45).

İnsanların haber ve bilgi ihtiyacını gidermek için başvurduğu kanallar genellikle küreselleşme süreciyle birlikte dünya çapında etkinliklerini son derece artıran büyük medya kuruluşlarıdır. Bu durum karşımıza büyük bir eşitsizliği çıkarmaktadır. Örneğin, bir taraf iletişim araçlarına sahip olabilir ve diğer taraf bundan yoksun olabilir; bu durumda, taraflar arasındaki iletişim dengesizdir; bir taraf egemenlik kurma araçlarına sahiptir. Yani, iletişim ilişkisinde araçlara sahiplik, araçları kontrol edebilme, güç, etkinlik ve manipüle olanaklarını verir ve olasılığı artırmaktadır (Erdoğan, 1997:110). Tüm bu ilişkilerin tek bir sebebi vardır: Küreselleşme. Her alanda kendini gösteren küreselleşme süreci, iştah kabartıcı bir pasta şeklinde duran enformasyon alanına da girmiş durumdadır. Büyük sermayelerin medya kuruluşlarını satın almaları ya da bizzat medya organı kurmaları bunun en güzel örneğidir. Yeni enformasyon tekniklerinin de piyasada hızla yayılması bu durumu biraz daha hızlandırmış ve pekiştirmiştir. Yeni enformasyon teknolojisinin yarattığı olanaklar ve bunların anında mesaj akışını sağlaması, çok uluslu sermayenin, ulusal politikaları ve ekonomik uygulamaları düzenleyen bir güç olmasına yol açmaktadır (Kaplan, 1991:292).

Asıl görevi halkı doğru bir şekilde bilgilendirmek olan medya organı, artık ticari bir meta haline gelmiş olan haberi, satış için üreten bir fabrika şekline bürünmüştür. Bunun bir sonucu olarak da haber dezenformasyona uğramakta ve çoğu kez de manipüle edilmektedir. Genişleyen enformasyon sektörü, ekonominin diğer alanlarında faaliyet gösterenlerin tahmin ettiği ve onayladığı yöntemler arasındaki ilişkileri düzenleyen büyük bir makro sistemin özelliklerini taşımaktadır (Schiller, 1993:101). Bu sebepten dolayı sermaye sahipleri medya kuruluşlarını sadece kendi çıkarları için kullanmayı uygun bulmaktadır. Bu tür durumlar halkın bilgilendirilmesi noktasında sorun olmaktadır özellikle rekabetçi bir anlayış tarzıyla verilen haberlerde yönlendirmeler açık bir şekilde kendini göstermekte ve demokratik bir siyasal kültürde yüksek saygı görmesi gereken bir kuruma duyulan saygıyı da azaltmaktadır (Meyer, 2002:75). Medya kuruluşlarının gücünü aldığı nokta olan halkın bu kurumlara karşı güvenlerinin azalması da bütün kurumlar açısından son derece tehlikeli bir durum yaratmaktadır.

Demokratik sistemlerdeki rolünü tam anlamıyla oturabilmesi için medya kuruluşlarının halka ulaştırmakla yükümlü oldukları enformasyonları tam tarafsız ve ticari kaygılardan somutlaşmış bir şekilde ele almaları lazımdır (Chomsky, 2002:162). Son zamanlarda ortaya çıkan ticari şirket destekli medya kuruluşları ise hedef kitlelerine ulaştırdıkları enformasyonlarda bu tarafsızlığı tam olarak sağlayamamaktadır.

Buradaki asıl sorun haberin bir ürün olarak görülmesindedir. Bu durumda kendisini üretici olarak gören kurum diğer alanlarda olduğu gibi enformasyon alanında da paketleme, süsleme gibi yollara başvurmakta haberi tüketicinin beğeneceği şekle sokmaya çalışmaktadır. Bu üretimin doğal sonucu olarak da haber gerçeklikten uzaklaşmakta ve yeni bir forma bürünmektedir ki bu form bir ticari meta halinde satışa sunulmaktadır. Ticaret sektöründeki tekellerin iletişim alanında hiçbir denetime tabi olmadan yayılışı, hepimiz için güncel bir tehlike oluşturmaktadır. (Schiller, 1993:123).

Bu doğrultuda küreselleşme yapısı gereği kendisine yeni gelişme araçları bulmaktadır. Kapitalist dünya düzeniyle birlikte günümüz politikalarını belirleyen küreselleşme kapitalizmin temel amacı olan kendini büyütme ihtiyacı iletişim alanında da kendini göstermektedir. Tarihsel kapitalizm adını verdiğimiz tarihsel, toplumsal sistemin ayırt edici özelliği, bu tarihsel sistemde sermayenin çok özel bir yolla kullanıma girmesidir (yatırılması). Bu kullanımda başlıca amaç ya da niyet, sermayenin kendini büyütmesidir. (Wallerstein, 2002:12).

Tüm bu gelişmelerin yanı sıra sermayenin enformasyon alanına girmesi haber yapısının değişmesine de neden olmuş ve kapitalizmin doğal sonucu olarak haber yeni bir ticari meta haline gelmiştir. İletişim ve haber olgusunun kapitalist öğelerle karşılaşması sonucunda kültür emperyalizmi önceki dönemlere göre çok daha çeşitlenmiş ve ivme kazanmıştır. Yabancı bir kültürün değer ve alışkanlıklarını, yerli bir kültür pahasına yaymak ve yüceltmek için ekonomik ve siyasi güç kullanılması anlamına gelen kültür emperyalizmi kitle iletişim araçlarının avantajlarını da kullanarak kendisine yeni bir mecra bulmakta zorlanmamıştır. Kültürel emperyalizm hakkında yayımlanan tartışmaların çoğu medyayı-televizyon, film radyo, basın, reklâmcılık- meselenin merkezine yerleştirmektedir. (Tomlinson, 1999:41) .Bütün bu

gelişmelerin ışığında artık emperyalizm kendine yeni bir görünüm kazanmış klasik toprak sömürsünden çok kültür sömürsüne yönelmiştir. Çağımızda doğrudan sömürgecilik büyük ölçüde sona ermiştir; emperyalizm ise, bir tür genel kültür alanında ve belirli siyasal, ideolojik, iktisadi ve toplumsal uygulamalarda, başka bir deyişle her zaman olduğu yerde varlığını sürdürmektedir. (Said,1998:45).

Küreselleşme sürecinde sermayenin medya sektörüne el atmasıyla kaçınılmaz bir olgu haline gelen haberde manipülasyon özellikle günümüz iletişim sistemlerinde hızla yaygınlaşmaktadır. Her ne kadar toplumsal süreç içerisinde belirle örnekleri görülse de günümüz toplumlarındaki en etkili baskı sistemi manipülasyondur. Manipülasyon, topluma hâkim seçkinlerin cari durumu sürdürebilmek için kullandıkları ilk araçlardan biri değildir. Manipülasyona başvurmak, insanların gözünün açılmaya başlaması baskı yöntemleriyle istenilen neticelerin alınmasının artık mümkün olmaması halinde gereklidir. Yok, eğer insanlar yeni doğmuş kedi yavrusu gibiyse, gözleri açılmamışsa, açılacağı da yoksa ya da sopayla idare edilmeleri imkân dâhilinde ise manipülasyona gerek yoktur (Schiller, 1993:10).

Manipülasyon sisteminin genellikle iletişim alanında kullanılması, iletişim sisteminin kendi yapılanmasından kaynaklanmaktadır. Birebir yaşanan gerçeklik olmayan ve içinde sanallığı barındıran bu sistem yapısı gereği manipülasyona açıktır. (Baudrillard, 2001:93).

Medya organları ne kadar çeşitlense de yeni gelişmeler ışığında bağımsızlığını kazanmış gibi gözükse de temelde soru yine aynıdır: kime hizmet vermektedir, kimin kontrolü altındadır? Yeni enformasyon teknolojisinin üzerine de yine çökecek olan egemen güçlerdir. Bütün bu gelişmelere genel bir ifade getirmek gerekirse artık iletişim sistemi ticari amaçlı ve hep kendisinin kazanmasına dayalı ve reaksiyoner bir özellik taşımaktadır. Özel sektörün yönetilmesinde temel alınan sistemlerin tamamıyla içerisindedir.

İletişim teknolojilerinde son yıllarda yaşanan köklü değişimler, uzunca bir süredir dünya ekonomik sisteminin büyük bir çoğunluğunu denetim altına almış olan kapitalist sistemin bu alana da el atmasına neden olmuştur. İnsanların bilinçlerini kontrol etmenin her şey demek olduğunu anlayan sermaye sahipleri kendilerine yeni

sömürü alanları açabilmek için medyanın eşi görülmez bir silah olduğunu keşfetmişlerdir. Bunun sonucunda büyük sermaye sahipleri artık yatırımlarını enformasyon alanlarına akıtmaya başlamış ve gerek reklâm vererek dolaylı yoldan, gerekse satın alarak doğrudan iletişim alanına girmişlerdir. Medya insanların bilinçleriyle oynayarak insanlara hayali bir dünya sunuyor ve bir yanılsama yaşıyor. Medya büyülü kutu olmanın ötesinde bir büyücü gibi davranmaktadır. Medya hem bireysel değerleri yeniden üretmekte, hem de toplumsal kabulleri değiştirmektedir.

5. Bulgular ve Yorum

5.1. Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğrencilerinin ABD-İrak Savaşı Sürecinde Yayınlanan Haberlere Yaklaşımı İle İlgili Alan Araştırması

Çalışmanın teorik bölümlerinde, küreselleşme sürecinin tarihsel gelişimi ve genel yaklaşımlarla birlikte haber olgusunun küreselleşme sürecindeki rolü ve bunun sonucunda haber kavramının ne ölçüde değiştiğine değinilmiştir. Bu bölümde ise, çalışmanın ana problemi olan, “Küreselleşme sürecinin haberde manipülasyona yansıyan etkisi ve ABD-İrak savaşında yaşanan enformasyon akışının iletişim fakültesi öğrencilerinin zihnindeki rolü” ile ilgili alan araştırmasının bulgularına yer verilmektedir.

5.2. Metodoloji

Metodoloji bölümünde bu çalışmada ortaya konulan araştırma soruları ve hipotezler, örneklem, veri toplama teknikleri ve kullanılan istatistikî teknikler yer almaktadır. Bu çalışmanın amacı, Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi öğrencilerinin haber alma ihtiyaçlarını karşıladıkları araçların ve demografik özelliklerinin, ABD-İrak savaşı süresince yayınlanan haberlerde manipülasyonun var olduğu düşüncesini etkileyip etkilemediğini anlatılan teori çerçevesinde test etmektir.

ABD-İrak Savaşı süresince Türk Medyasında yayınlanan haberlerde manipülasyon olup olmadığı konusunda Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğrencilerinin ne düşündüğü konusunu test etmek amacıyla Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi’nde bir alan araştırması yapılmıştır. Araştırmanın evreni iletişim fakültesinde birinci sınıf eğitimini tamamlamış Radyo-TV ve Sinema, Halkla

İlişkiler ve Tanıtım ve Gazetecilik bölümü öğrencileridir. Bu bağlamda tesadüfî örneklem (random) yoluyla seçilen 300 denek üzerinde yüz yüze anket uygulanmış ve analize tabi tutulmuştur. Araştırmada öncelikle deneklerin genel özelliklerinin betimsel olarak görülebilmesi için dağılımların betimsel (descriptive) istatistikleri (frekansları, yüzdeleri, ortalamaları ve standart sapmaları) kullanılmıştır.

5.3. Araştırmanın Genel Bulguları

Deneklerin kitle iletişim araçlarının içeriğinde manipülasyonun var olup olmadığı konusundaki düşünceleri anketimizde ölçülmüş ve verilen cevaplar şu şekilde oluşmuştur: Evet %77, Bazen %21,6, Hayır %1,4 (Tablo 1). Bu sonuçlardan da anlaşılacağı gibi ankete katılan deneklerin %98,6'sı kitle iletişim araçlarının içeriğinde zaman zaman da olsa manipülasyon olduğuna inanmaktadır. Bu sonuç, ankete katılan bireylerin zihninde manipülasyonun son derece güçlü olduğunu yansıtmaktadır. Deneklerin haber konusunda eğitim görmüş kişiler olduğu düşünüldüğünde oldukça çarpıcıdır.

Tablo 1. Manipülasyonun Varlığı Konusundaki Tutumlar

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Evet	221	77,0	77,0
Bazen	62	21,6	21,6
Hayır	4	1,4	1,4
Toplam	287	100,0	100,0

Tablo 2. Olaylar karşısındaki düşüncemi okuduğum haberler etkilemektedir

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Fikrim Yok	19	6,6	6,6
Kesinlikle Katılmıyorum	1	,3	,3
Katılmıyorum	77	26,8	26,8
Katılıyorum	142	49,5	49,5
Kesinlikle Katılıyorum	48	16,7	16,7
Toplam	287	100,0	100,0

Ankete katılan deneklerin olaylar karşısındaki düşüncelerini okudukları haberlerin etkileyip etkilemediğini ölçen bu soruya verilen cevaplar sonucunda

veriler şu şekilde oluşmuştur: Kesinlikle Katılıyorum:%16,7, Katılıyorum:%49,5, Katılmıyorum:%26,8, Kesinlikle Katılmıyorum:%0,3, Fikrim Yok: %6,6 (Tablo 2). Bu verilerden anlayabileceğimiz kadarıyla deneklerin %66,2 gibi önemli bir bölümü olaylar karşısındaki düşüncelerinin okudukları haberler tarafından etkilendiğini düşünmektedir. Bu sonuç bir önceki tabloyla karşılaştırıldığında deneklerin manipülasyona uğramış haberler çerçevesinde görüşlerinin şekillendiğini göstermektedir.

Tablo 3. Toplumların gündemini haber aldıkları organlar belirlemektedir

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Fikrim Yok	16	5,6	5,6
Kesinlikle Katılmıyorum	3	1,0	1,0
Katılmıyorum	13	4,5	4,5
Katılıyorum	141	49,1	49,1
Kesinlikle Katılıyorum	114	39,7	39,7
Toplam	287	100,0	100,0

Ankete katılan deneklerin düşüncesine göre toplumların gündemlerini haber aldıkları organların belirleyip belirlemediğini ölçen bu soruya verilen cevaplar sonucunda veriler şu şekilde oluşmuştur: Kesinlikle Katılıyorum:%39,7, Katılıyorum:%49,1, Katılmıyorum:%4,5, Kesinlikle Katılmıyorum:%1, Fikrim Yok: %5,6 (Tablo 3). Bu verilerden anlayabileceğimiz kadarıyla deneklerin oranı %88,8 gibi önemli bir bölümü toplumların gündemlerini haber aldıkları organların belirlediğini düşünmektedir. Bu noktadan hareketle kitle iletişim araçlarının toplum üzerindeki gündem belirleme gücünün etkinliği de ortaya çıkmaktadır.

Tablo 4. Küreselleşme süreci haber organlarının içeriğini etkilemiştir

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Fikrim Yok	28	9,8	9,8
Kesinlikle Katılmıyorum	2	,7	,7
Katılmıyorum	9	3,1	3,1
Katılıyorum	151	52,6	52,6
Kesinlikle Katılıyorum	97	33,8	33,8
Toplam	287	100,0	100,0

Küreselleşme sürecinin haber içeriğinde etkisinin olup olmadığı konusunda deneklerin ne düşündüğünü ölçen bu sorumuzda verilen yanıtlar şu şekilde ortaya çıkmıştır: Kesinlikle Katılıyorum:%33,8, Katılıyorum:%52,6, Katılmıyorum:%3,1,

Kesinlikle Katılmıyorum:%0,7, Fikrim Yok: %9,8 (Tablo 4). Bu verilerden anlayabileceğimiz kadarıyla deneklerin %86,4 gibi önemli bir bölümü küreselleşmenin haber içeriğini etkilediğini düşünmektedir. Bu sonuç aslında çalışmanın teorik kısmıyla da örtüşmektedir. Küreselleşme süreci hem haberin etkinliğini artırmakta, hem de bir ürün olarak habere etkide bulunmaktadır.

Tablo 5. Haber organlarının güvenilir olduğuna inanmıyorum

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Fikrim Yok	40	13,9	13,9
Kesinlikle Katılmıyorum	10	3,5	3,5
Katılmıyorum	86	30,0	30,0
Katılıyorum	115	40,1	40,1
Kesinlikle Katılıyorum	36	12,5	12,5
Toplam	287	100,0	100,0

Deneklerin takip ettikleri haber organlarını ne derece güvenilir bulduklarını ölçen bu soruda verilen cevaplar sonucunda ortaya çıkan veriler şu şekilde sıralanmıştır: Kesinlikle Katılıyorum: %12,5, Katılıyorum: %40,1, Katılmıyorum: %30, Kesinlikle Katılmıyorum: %3,5, Fikrim Yok: %13,9 (Tablo 5). Deneklerin % 52,6'sı medya organlarında yer alan haberlere güvenmemektedir. Dolayısıyla Tablo-1 de karşımıza çıkan sonuçlar bu tabloda da desteklenmektedir. Ankete katılan her iki kişiden en az bir tanesinin haber organlarına güvenmiyor olması çarpıcı bir sonuçtur.

Tablo 6. Medya organlarının ABD-Irak Savaşı'nda Irak yanlısı bir tutum izlediğine inanıyorum

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Fikrim Yok	40	13,9	13,9
Kesinlikle Katılmıyorum	53	18,5	18,5
Katılmıyorum	92	32,1	32,1
Katılıyorum	74	25,1	25,8
Kesinlikle Katılıyorum	28	9,8	9,8
Toplam	287	100,0	100,0

ABD-Irak Savaşı süresince medya organlarının Irak yanlısı bir tutum izleyip izlemediğini ölçmeye çalışan bu soruda ortaya çıkan veriler şu şekilde sıralanmıştır: Kesinlikle Katılıyorum:%9,8, Katılıyorum:%25,8, Katılmıyorum:%32,1, Kesinlikle Katılmıyorum:%18,5, Fikrim Yok: %13,9 (Tablo 6). Bu oranlardan da görüldüğü

gibi savaş süresince medyanın Irak yanlısı yayın yaptığına inanan deneklerin oranı %35,6 iken tersini düşünen deneklerin oranı ise %50,6 oranındadır. Dolayısıyla az gelişmiş bir ülke olarak nitelendirilen Irak'ın haberlerin içeriğine yönelik etkisinin var olduğuna yönelik inanç sınırlıdır. Aşağıdaki tablo bu açıdan daha açıklayıcı olacaktır.

Tablo 7. “Büyük haber ajanslarının egemen devletler tarafından yönlendirildiğine inanıyorum”

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Fikrim Yok	48	16,7	16,7
Katılmıyorum	26	9,1	9,1
Katılıyorum	122	42,5	42,5
Kesinlikle Katılıyorum	91	31,7	31,7
Toplam	287	100,0	100,0

Haber ajanslarının egemen devletler tarafından yönlendirilip yönlendirilmediğine ölçmeye çalışan bu soruda ortaya çıkan veriler şu şekilde sıralanmıştır: Kesinlikle Katılıyorum: %31,7, Katılıyorum: %42,5, Katılmıyorum: %9,1, Fikrim Yok: %16,7 (Tablo 7). Bu oranlardan da görüldüğü gibi bu yargıya katılan deneklerin toplam oranı %74,2 gibi bir oranla temsil edilirken kesinlikle katılmıyorum yargısına hiçbir denek cevap vermemiş katılmıyorum diyen deneklerin oranı da %9,1 olarak belirmiştir. Bu sonuç teorik çerçevede belirtilen egemen güçlerin haber olgusuna etkileri olduğu yönündeki görüşü de desteklemektedir. Bir önceki tabloda yer alan verilerle desteklendiğinde küresel ölçekte egemen olan Amerika Birleşik Devletleri'nin haber içerikleri üzerinde daha etkili olduğu görülmektedir.

Tablo 8. Haber organlarının ekonomik çıkarları haber içeriklerini etkilemektedir

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Fikrim Yok	17	5,9	5,9
Kesinlikle Katılmıyorum	2	,7	,7
Katılmıyorum	6	2,1	2,1
Katılıyorum	124	43,2	43,2
Kesinlikle Katılıyorum	138	48,1	48,1
Toplam	287	100,0	100,0

Haber içeriklerinin medya organının ekonomik çıkarları doğrultusunda değişip değişmediğini ölçmeye çalışan bu soruda ortaya çıkan veriler şu şekilde

sıralanmıştır: Kesinlikle Katılıyorum: %48,1, Katılıyorum: %43,2, Katılmıyorum: %2,1, Kesinlikle Katılmıyorum: %0,7, Fikrim Yok: %5,9 (Tablo 8). Veri analizi sonucunda deneklerin %91,3 gibi önemli bir kısmı bu yargıya katıldıklarını belirtirken %2,8'i ise bu yargıya katılmadıklarını belirtmiştir. Bir ürün olarak haberlerin kitle iletişim araçları tarafından üretildiği savını destekleyen bu sonuç deneklerin zihninde %91,3 gibi yüksek bir oranı oluşturmaktadır.

Tablo 9. Türk Medyası'nın ABD-İrak Savaşı'nda izlediği yayın politikasını doğru bulmuyorum

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Fikrim Yok	69	24,0	24,0
Kesinlikle Katılmıyorum	9	3,1	3,1
Katılmıyorum	61	21,3	21,3
Katılıyorum	99	34,5	34,5
Kesinlikle Katılıyorum	49	17,1	17,1
Toplam	287	100,0	100,0

Deneklere göre Türk Medya'sının ABD-İrak Savaşı süresince yaptığı yayını doğru bulup bulmadığını ölçmeye çalışan soruda veriler şu şekilde sıralanmıştır: Kesinlikle Katılıyorum: %17,1, Katılıyorum: %34,5, Katılmıyorum: %21,3, Kesinlikle Katılmıyorum: %3,1, Fikrim Yok: %24 (Tablo 9). Deneklerin haber ihtiyaçlarını giderdiği Türk Medyası'na yönelik tutumları da %51,6 gibi bir orana ulaşmaktadır.

Tablo 10. Medya Organlarının ABD-İrak Savaşı'nda Amerika yanlısı bir tutum izlediğine inanıyorum

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Fikrim Yok	38	13,2	13,2
Kesinlikle Katılmıyorum	13	4,5	4,5
Katılmıyorum	68	23,7	23,7
Katılıyorum	94	32,8	32,8
Kesinlikle Katılıyorum	74	25,8	25,8
Toplam	287	100,0	100,0

ABD-İrak Savaşı süresince medya organlarının Amerika yanlısı bir tutum izleyip izlemediğini ölçmeye çalışan bu soruda ortaya çıkan veriler şu şekilde sıralanmıştır: Kesinlikle Katılıyorum: %25,8, Katılıyorum: %32,8, Katılmıyorum: %23,7, Kesinlikle Katılmıyorum: %4,5, Fikrim Yok: %13,2 (Tablo 10). Bu oranlardan da görüldüğü gibi savaş süresince medyanın Amerika yanlısı yayın

yaptığına inanan deneklerin oranı %58,6 iken tersini düşünen deneklerin oranı ise %28,2 oranındadır. Bu sonuç tablo-10 de değerlendirilen sonuçla örtüşmekte ve bu ankete katılan deneklerin çoğunun medyanın savaşta Amerika yanlısı bir tutum izlediğini ortaya koymaktadır.

Tablo 11. ABD-İrak savaşı sürecinde yayınlanan haberlerin, Amerika'nın gücünü yansıtan bir şekilde kurgulandığına inanıyorum

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde
Fikrim Yok	23	8,0	8,0
Kesinlikle Katılmıyorum	2	,7	,7
Katılmıyorum	25	8,7	8,7
Katılıyorum	123	42,9	42,9
Kesinlikle Katılıyorum	114	39,7	39,7
Toplam	287	100,0	100,0

Deneklerin takip ettikleri medya organında haberlerin ABD gücünü yansıtacak şekilde kurgulanıp kurgulanmadığını ölçmeye çalışan bu soruda verilen cevaplar şu şekilde sıralanmıştır: Kesinlikle Katılıyorum: %39,7, Katılıyorum: %42,9, Katılmıyorum: %8,7, Kesinlikle Katılmıyorum: %0,7, Fikrim Yok: %8 (Tablo 11). Bu oranlardan da görüldüğü gibi savaş süresince medyanın Amerika'nın gücünü yansıtacak şekilde haberleri kurgulayarak hedef kitesine ulaştırdığını düşünen deneklerin oranı %82,6 gibi yüksek bir oranda olurken bu yargıya katılmayanların oranı ise %9,4 olarak ortaya çıkmıştır. Bu sonuçtan da anlaşılacağı gibi iletişim fakültesinde eğitim gören öğrenciler haber içeriklerinde bir takım kurma görüntülerin maksatlı olarak kullanıldığına inanmaktadır.

Sonuç

Çalışmada küreselleşme süreciyle birlikte haber olgusunun yayılım hızının artması sonucunda haberi insanlara ulaştıran medya organlarının yaşadığı gelişim üzerinde durulmuştur. Özellikle son yirmi yıl içerisinde yaşanan hızlı değişimler kitle iletişim araçları teknolojisini de etkilemiş, kitle iletişim araçları bu süreçte son derece hızlı haber yayabilen ve geniş alanlara ulaşabilen bir niteliğe bürünmüştür.

Küreselleşme sürecinin bir sonucu olarak egemen devletler ve büyük ticari kuruluşlar iletişim alanında etkinliklerini artırmak için çeşitli yollarla enformasyon akışına müdahale etme çabası içerisine girmişlerdir. Haber olgusunun özellikle

günümüz insanı için ne kadar önemli olduğu düşünüldüğünde haber alma ihtiyaçlarını kitle iletişim araçlarından gideren insanların manipüle edilmiş haberlerle karşılaşması çok önemli bir sorundur.

Son yıllarda yaşanan ABD- Irak Savaşı'nda enformasyon akışının özellikle iletişim alanında eğitim gören iletişim fakültesi öğrencilerinin, okudukları haberler konusunda ne düşündükleri ve habere nasıl yaklaştıkları sorulması gereken en önemli sorulardan bir tanesidir.

Çalışmada küreselleşmenin doğuş süreciyle birlikte günümüze kadar gelen bir periyot içerisinde haber olgusu ve kitle iletişim araçlarına etkisi incelenerek bunun aslında ne kadar farklı boyutlarda kendisini gösterdiği ortaya konmaya çalışılmıştır. Haber ve manipülasyonun günümüz iletişim alanında etkinliği insanların bilgi alışını sağlıksız bir ortama sürüklemekte ve bu çarpıklık sonucunda toplumların gündemi de çarpıtılmaktadır.

Çalışmada alan araştırmasına deneklerin haber alma ihtiyaçlarını hangi araçlarla giderdiği konusunda verilen cevaplara göre gazete, radyo ve televizyonun dergi ve radyoya oranla çok daha sık kullanıldığı gözlemlenmiştir. Bu noktada bireylerin yaygın kitle iletişim araçlarını haber ve bilgi almak için çok daha sık kullandıkları göze çarpmaktadır. Çalışmanın deneklere göre manipülasyona neden olan güçlerin ne olduğu noktasında ortaya çıkan veriler ise sırasıyla medya patronları, siyasetçiler, dış güçler, ticari kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri olarak sıralanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında aslında verilere göre kitle iletişim araçları üzerinde belli oranda bir manipülasyon gücü olduğu ve bunun da özellikle toplumsal hayatta söz sahibi çevreler tarafından uygulandığı inancı hakimdir. Çalışmanın en çarpıcı sonuçlarından bir tanesi ankete katılan deneklerin çok büyük bir kısmının medya içeriklerinde manipülasyonun olduğuna olan inançlarıdır. Takip ettikleri medya ne olursa olsun maruz kaldıkları iletilerin yönlendirilmiş olduğuna inanan denekler aynı zamanda bu manipülasyonun egemen güç olarak düşündükleri odaklar tarafından belirlendiğini düşünmektedirler. Bununla birlikte bu manipülasyonun az gelişmiş ülkelerin aleyhine şekillendiği de çalışmada ortaya çıkmıştır. Çünkü denekler ABD-İrak Savaşı süresince yayınlanan haberlerin ABD tarafından yönlendirildiğine inanmaktadır.

Bölgesel olarak bakıldığında denekler, Türk Medyasının da manipülasyona maruz kaldığını belirtmektedirler. Bu noktadan hareketle küreselleşme sürecinin haber içeriklerinde etkili olduğu varsayımı desteklenmektedir. Gerek küresel ölçekte ki egemen güçler, gerekse bu güçlerin yerel bazdaki uzantıları kitle iletişim araçlarının en önemli içeriği olan haber üzerinde manipülasyona sebep olmaktadır.

KAYNAKÇA

AYDIN, Mehmet S. - ERDOĞAN, Mustafa – SARIBAY, Ali Yaşar – BOLAY, Süleyman Hayri – ALTAN, Mehmet: (2002). Siyasi Ekonomik ve Kültürel Boyutlarıyla Küreselleşme, İstanbul: Ufuk Kitapları.

AYDOĞAN, Filiz (2000). Medya ve Serbest Zaman, İstanbul: Om Yayınevi.

BOZKURT, Veysel (2000). Kürselleşmenin İnsani Yüzü, İstanbul: Alfa Yayınları.

BRECHER, Jeremy - COSTELLO, Tım - SMITH Brendan (2002). Aşağıdan Küreselleşme, Çev:Berna Kurt vd., İstanbul: Aram Yayıncılık,

CHOMSKY, Noam (2002). Medya Gerçeği, (Çev: Osman Akınhay, Abdullah Yılmaz), İstanbul: Everest Yayınları.

ERDOĞAN, İrfan (1997). İletişim Egemenlik Mücadeleye Giriş, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

GÖZEN, Ramazan (2004). Uluslar arası İlişkiler Sonrası Çoğulculuk, Küreselleşme ve 11Eylül, İstanbul: Alfa Yayınları.

HIRST, Paul - THOMPSON, Grahame (2003). Küreselleşme Sorgulanıyor, (Çev: Çağla Erdem), Elif Yücel, Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

KAPLAN, Yusuf (1991). Enformasyon Devrimi Efsanesi, Kayseri: Rey Yayıncılık.

KAZGAN, Gülten (2000). Küreselleşme ve Ulus-Devlet (Yeni Ekonomik Düzen), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

MCLUHAN, Marshall - POVERS, Bruce (2001). Global Köy, (Çev: Bahar Öcal Düzgören), İstanbul: Scala Yayıncılık.

MEYER, Thomas (2002). Medya Demokrasisi, (Çev: Ahmet Fethi), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

- MUTLU, Erol (2004). İletişim Sözlüğü, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- NEDJALKOVA, Anna (2003). Kim Korkar Küreselleşmeden, (Çev: Ahmet Hüseyin), İstanbul.
- ÖNÜR, Nimet (2002). Küreselleşen Dünyada İletişim ve Toplum, Ankara: Alp Yayınevi.
- ÖZDEMİR, Sadi (1998). Medya Emperyalizmi ve Küreselleşme, İstanbul: Timaş Yayınları.
- ROBERTSON, Roland (1999). Küreselleşme, (Çev: Ümit Hüsrev Yolsal), Ankara: Bilim Ve Sanat Yayınları.
- SAİD Edward (1998). Kültür Ve Emperyalizm, (Çev: Necmiye Alpay), İstanbul: Hil Yayınları.
- SCHİLLER, Herbert (1993). Zihin Yönlendirenler, (Çev: Cevdet Cerit), İstanbul: Pınar Yayınları.
- TOKGÖZ, Oya (1994). Temel Gazetecilik, Ankara: İmge Kitabevi.
- TOMLİNSON, John (1999). Kültürel Emperyalizm Eleştirel Bir Giriş, (Çev: Emrehan Zeybekoğlu): İstanbul, Ayrıntı Yayınları.
- WALLERSTEİN, Immanuel (2002). Tarihsel Kapitalizm, (Çev: Necmiye Alpay), İstanbul: Metis Yayınları.
- ZENGİNGÖNÜL, Oğul (2004). Küreselleşme, Ankara: Adres Yayınları.